

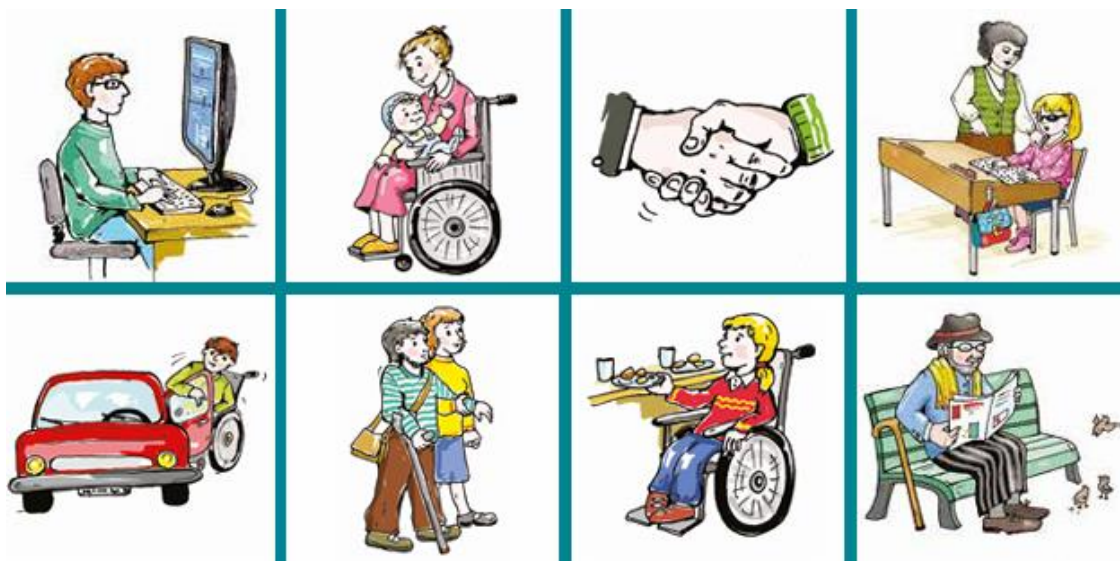

JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJA

ŽMONIŲ SU NEGALIA TEISIŲ

KONVENCIJA

Žmonių su negalia teisių konvencija – tai dokumentas, kuriame išvardytos žmonių su negalia teisės ir laisvės.

Pabrėžiama, kad žmonių su negalia turi tokias pačias laisves ir teises kaip ir visi kiti žmonės.

Jungtinių Tautų Organizacija dokumentą priėmė 2006 m. gruodžio 13 d. Niujorke.

2007 m. kovo 30 d. jį pasirašė ir Lietuva. Nuo 2007 m. kovo 30 d. šią Konvenciją pasirašyti gali visos valstybės. Pasirašymas reiškia isipareigojimą laikytis šios Konvencijos.

Konvencijoje vartojamos sąvokos

- **KONVENCIJA** – valstybių sutartis kuriuo nors reikalu, pavyzdžiui, Žmonių su negalia teisių konvencija – tai valstybių sutartis dėl žmonių su negalia teisių.
- **NEGALIA** – negalėjimas atlikti tam tikrų veiksmų dėl turimos negalios, pavyzdžiui, dėl kurtumo žmogus negirdi.
- **ASMUO SU NEGALIA** – tai žmogus dėl vystymosi ar sveikatos sutrikimų negalintis atlikti tam tikrų veiksmų.

- **JUNGTINĖS TAUTOS** arba **JUNGTINIŲ TAUTŲ ORGANIZACIJA (JTO)** – organizacija, kurią sudaro 192 valstybės. Lietuva į JTO įstojo 1991 m. rugsėjo 17 d.
- **TEISĖ** – galimybė kažką veikti.

1 • Tikslas

Ši Konvencija sukurta apsaugoti visų žmonių su negalia teises ir laisves. Konvenciją pasirašiusios valstybės turi garantuoti žmonėms su negalia galimybę naudotis savo teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis. Visuomenė skatinama gerbti žmonėms su negalia, jų teises ir laisves. Vystymosi ir sveikatos sutrikimai gali trukdyti žmonėms su negalia žmonėms visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime. Konvenciją pasirašiusios šalys įsipareigoja

skatinti žmones su negalia aktyviai gyventi nepaisant to, kokią negalią jie turi. Kad žmonėms su negalia būtų lengviau, siūlomos reikalingos paslaugos ar kuriami jiems reikalingi daiktai.

2 • Apibrėžtys

Konvencijoje apibrėžti šie dalykai:

- **bendravimas pačiu patogiausiu būdu – jei žmogus prastai mato, stambesniais rašmenimis ar Brailio raštu, jei žmogus negirdi – gestų kalba, jei žmogui sunku suprasti tekstą, tekstas neturi būti sudėtingas;**
- **kalba, kuria konkrečiam žmogui yra patogiu ar įprasta kalbėti, pavyzdžiui, šnekamąja kalba, gestų kalba ar kitais būdais;**

- **diskriminacija – tai žmogaus teisių varžymas. Žmogaus su negalia negalima atstumti, išskirti ar apriboti dėl negalios;**

- **sąlygų pritaikymas – žmogui su negalia turi būti patogų gyventi: judėti, keliauti, mokytis ir pan.;**

- **daiktų ir paslaugų universalumas – gaminami daiktai ar kuriamos paslaugos turi būti patogios ir naudingos visiems žmonėms; gaminami ir tokie daiktai, kurie reikalingi būtent žmonėms su negalia.**

3 • Bendrieji principai

Pagarba žmogui: asmuo su negalia gerbiamas, jis turi teisę būti savarankiškas ir nepriklausomas, laisvas pats rinktis.

Nediskriminavimas: asmuo su negalia nediskriminuojamas dėl turimos negalios. Dalyvavimas visuomenės gyvenime: asmuo su negalia visapusiškai įtraukiamas į visuomenės gyvenimą ir pats jame dalyvauja.

Lygios galimybės: vienodas teises turi visi žmonės. Kiekvienam sudaromos sąlygos pasinaudoti savo teisėmis.

Skirtingumo pripažinimas: kiekvienas asmuo su negalia yra savitas ir ypatingas, todėl gerbiamas toks, koks yra. Jis – žmonijos dalis.

Vyrų ir moterų lygybė: vyrų ir moterų skirtingumai, gebėjimai, darbas vienodai gerbiami ir vertinami.

Prieinamumas: asmuo su negalia bendrauja ir kalba jam patogia kalba; žmogui su negalia prieinami (ne per brangūs) reikalingi daiktai ar paslaugos.

Pagarba vaikų su negalia tapatybei: vaikai su negalia turi teisę žinoti, kas jie yra, ir teisę išsaugoti savo tapatybę.

Pagarba vaikų su negalia gebėjimams: šie vaikai skatinami tobulėti ir lavinti savo gebėjimus taip pat kaip ir visi kiti vaikai.

4 • Bendrieji įsipareigojimai

1. Visos šią Konvenciją pasirašiusios valstybės įsipareigoja, kad žmonių su negalia teisės ir laisvės bus įgyvendintos. Siekiama užtikrinti, kad žmonės su negalia nebūtų diskriminuojami dėl negalios.

Sutariama, kad visos šalys vykdys šiuos įsipareigojimus:

- bus išleisti visi reikalingi įstatymai, padėsiantys įgyvendinti šią Konvenciją;**
- bus panaikinti ar pakeisti įstatymai, diskriminuojantys žmones su negalia;**

- **žmonių su negalia teisės bus saugomos ir į jas atsižvelgiama visuose valstybės lygmenyse (politikoje ir politikų kuriamose programose);**
- **bus stebima, kad joks asmuo ar privati įmonė nediskriminuotų žmonių dėl negalios; šios Konvencijos bus laikomasi ir valdžios institucijose, ir kitose įstaigose;**

- **bus kuriami ir gaminami visiems prieinami daiktai ir paslaugos; kiekviena valstybė rems žmones ar įmones, kuriančius šiuos daiktus ar paslaugas;**
- **kiekviena valstybė rems žmones ar įmones, kurie kuria daiktus ar paslaugas, tinkančias visiems;**
- **žmonėms su negalia bus nuolat teikiama informacija apie jų gyvenimą ir darbą galinčius palengvinti daiktus ir paslaugas;**

- **žmonės su negalia mokantys, jiems padedantys ar su jais dirbantys žmonės bus supažindinami su šia Konvencija; žinios apie žmonių su negalia teises pagerins žmonėms su negalia teikiamą pagalbą ir paslaugas.**

2. Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės stengiasi Konvenciją įgyvendinti maksimaliai panaudodamos savo turimus išteklius. Šalys, kurioms sunku vykdyti numatytus įsipareigojimus dėl pinigų stokos, turi bendradarbiauti su kitomis šalimis, ieškoti pagalbos, paramos.

3. Šalys, įgyvendindamos Konvenciją ar priimdamos kitokius sprendimus dėl žmonių su negalia, bendradarbiauja su žmonėmis su negalia (taip pat ir vaikais su negalia). Žmonės su negalia įtraukiami svarstyti jiems svarbių

klausimų per jiems atstovaujančias organizacijas.

5 • Lygybė ir nediskriminavimas

Visi žmonės prieš įstatymą yra lygūs. Valstybės įstatymai gina kiekvieną žmogų. Kiekvienas žmogus gali pasinaudoti galimybėmis, kurias numato įstatymai. Žmonės su negalia negali būti diskriminuojami dėl negalios. Nuo bet kokio diskriminavimo žmonės su negalia saugo ir gina įstatymai. Visos šalys imasi priemonių pritaikyti žmonėms su negalia sąlygas mokytis, dirbti ir panašiai. Konvenciją pasirašiusios valstybės imasi visų priemonių greičiau pasiekti žmonių su negalia lygybės.

6 • Moterys su negalia ir mergaitės

Manoma, kad moterys su negalia ir mergaitės yra dažnai diskriminuojamos dėl įvairių priežasčių. Konvencijoje pasisakoma prieš bet kokią moterų su negalia diskriminaciją. Moterys su negalia ir mergaitės turi tokias pat teises ir gali laisvai rinktis kaip ir visi kiti žmonės. Visos šalys stengiasi, kad moterys ir mergaitės galėtų vystytis ir tobulėti taip pat kaip ir kiti žmonės: gerinama jų padėtis ir suteikiama daugiau teisių ir galimybių, kad moterys ir mergaitės galėtų naudotis ir įgyvendinti Konvencijoje paminėtas žmogaus teises ir laisves.

7 • Vaikai su negalia

Vaikai su negalia turi tokias pat teises ir laisves kaip ir kiti vaikai. Vaikų su negalia teises ir laisves gina įstatymai. Sprendžiant klausimus, susijusius su vaikais su negalia, pirmiausia atsižvelgiama į vaiko interesus. Vaikai su negalia turi teisę laisvai kalbėti apie savo interesus, reikšti savo nuomonę visais su jais susijusiais klausimais. Į vaikų su negalia nuomonę tinkamai atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandos lygį. Kad vaikai su negalia galėtų pasinaudoti savo teisėmis, jiems gali būti teikiama atitinkama pagalba.

8 • Visuomenės švietimas

Svarbu, kad visuomenė ir kiekviena šeima žinotų: žmonės su negalia yra gerbiami, jų teises ir laisves gina įstatymai. Žmonės su negalia negali būti diskriminuojami dėl negalios, lyties ar amžiaus. Visuomenė turi žinoti, ką geba žmonės su negalia, kokių laimėjimų jie yra pasiekę.

9 • Prieinamumas

1. Žmonėms su negalia turi būti patogų gyventi ir miesto, ir kaimo vietovėse. Jiems turi būti pritaikyti pastatai, keliai, transporto priemonės, mokyklos, medicinos įstaigos, darbo vietos ir būstai. Žmonėms su negalia turi būti patogų susisiekti su įvairiomis būtinomis tarnybomis (greitąją pagalbą, gaisrinę, policiją ir kitomis įstaigomis).

2. Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria:

- viešieji objektai turi būti statomi ir įrengiami taip, kad būtų prieinami visiems;**
- žmonės ar privačios įmonės, kurie stato ir įrengia objektą, turi žinoti, kaip jį pastatyti ir įrengti taip, kad būtų visiems prieinamas;**
- pastatuose ir viešuosiuose objektuose turi būti įrengti aiškūs ir suprantami ženklai žmonėms su negalia (pavyzdžiui: Brailio raštu, didesniais rašmenimis ar panašiai);**
- žmonės su negalia turi gauti visą jiems reikalingą informaciją, jiems turi būti prieinamas internetas, jie turi turėti galimybę**

naudotis naujausiomis informacijos ir ryšių priemonėmis;

- **kai žmonėms su negalia reikalinga pagalba, jie turi turėti galimybę pasinaudoti pagalbinių paslaugomis – gidų, skaitovų, gestų kalbos vertėjų ar kitų specialistų.**

10 • Teisė į gyvybę

Kiekvienas žmogus turi neatimamą teisę į gyvybę. Visos šalys imasi priemonių, kad žmonėms su negalia ši teisė būtų užtikrinta taip kaip ir kitiems žmonėms.

11 • Pavoingos situacijos

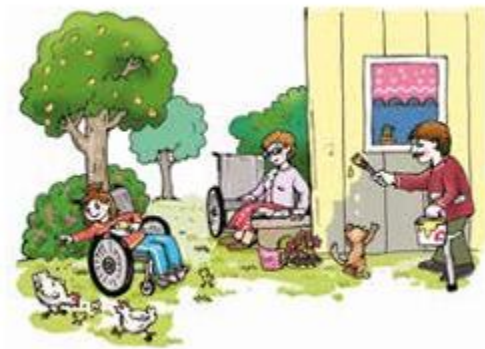
Pavojingose situacijose (kai prasideda karas, neramumai šalyje ar įvyksta kitos nelaimės – potvynis, žemės drebėjimas) žmonėms su negalia turi būti saugomi, ginami ir gelbėjami taip pat kaip ir kiti žmonės.

12 • 13 • Lygybė prieš įstatymą ir galimybė kreiptis į teismą

Įstatymai visus žmones gina vienodai. Žmonės su negalia gali kreiptis į teismą, kai jiems to prireikia. Žmonės su negalia gali savarankiškai tvarkyti savo piniginius reikalus. Žmonės su negalia gali skolintis iš banko. Žmonės su negalia gali turėti turto, jį paveldėti ar pirkti. Žmonių su negalia nuosavybė negali būti savavališkai atimta.

14 • Asmens laisvė ir saugumas

1. Konvenciją pasirašiusios šalys turi užtikrinti žmonėms su negalia galimybę naudotis teise į laisvę ir saugumą. Dėl negalios laisvė negali būti atimta. Bet koks laisvės atėmimas turi būti suderintas su įstatymais.

2. Jei žmonėms su negalia laisvė atimama (pavyzdžiui, padarius nusikaltimą), turi būti atitinkamai pritaikomos sąlygos ir su jais elgiamasi laikantis šios Konvencijos tikslų ir principų.

15 • Teisė nebūti kankinamam ar nepatirti žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ar nebūti taip baudžiamam

1. Niekas negali būti kankinamas. Su niekuo negali būti žiauriai, nežmoniškai ar žeminančiai elgiamasi ar taip baudžiama. Nė su vienu asmeniu be jo laisvo sutikimo negali būti atliekami jokie medicinos ar moksliniai bandymai.

2. Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės imasi priemonių užkirsti kelią žmonių su negalia kankinimams, žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui su jais ar tokiam baudimui.

16 • Laisvė nebūti išnaudojamam, nepatirti smurto ir prievartos

1. Konvenciją pasirašiusios šalys siekia apsaugoti žmones su negalia namuose ir už namų ribų nuo bet kokio išnaudojimo, smurto ir prievartos.

2. Visos šalys saugo žmones su negalia nuo išnaudojimo, smurto ir prievartos. Atsižvelgus i žmonių su negalia lytį ir amžių, jiems teikiama pagalba ir parama. Žmonės informuojami, kaip atpažinti išnaudojimą, smurtą ir prievartą ir kaip to išvengti. Jei pastebima, kad žmogus su negalia namuose ar kitur patiria išnaudojimą, smurtą ar prievartą, būtina pranešti specialioms įstaigoms ar kitiems žmonėms.

3. Visos šalys užtikrina, kad būtų teikiama pagalba ir parama išnaudojimą, smurtą ir prievartą patyrusiems žmonėms su negalia. Jiems teikiama psichologinė pagalba,

reabilitacija ir užtikrinama jų apsauga. Nukentėjusio žmogaus būklė atkuriamą tam tinkamoje ir saugioje aplinkoje, atsižvelgiama į konkrečius su lytimi ir amžiumi susijusius poreikius.

4. Konvenciją pasirašiusios šalys ypatingą dėmesį skiria moterims ir vaikams. Siekiama, kad moterys ir vaikai būtų ypač saugomi nuo išnaudojimo, smurto ir prievartos. Tie asmenys, kurie netinkamai elgiasi su žmonėmis su negalia, yra teisiامي.

17 • Asmens neliečiamumo apsauga

Niekas negali liesti žmogaus su negalia, kištis į jo mintis ir jausmus, jei jis to nenori.

18 • Judėjimo laisvė ir pilietybė

1. Žmonės su negalia gali laisvai judėti iš vienos vietos į kitą ir laisvai pasirinkti gyvenamąją vietą.

2. Žmonės su negalia turi teisę į pilietybę – gali ją įgyti ar pasikeisti. Dėl negalios pilietybė negali būti atimta. Žmonės su negalia gali įgyti ir turėti pilietybę patvirtinančius dokumentus. Šiuos dokumentus jie gali savarankiškai panaudoti. Žmonės su negalia turi teisę išvykti iš šalies ir į ją sugrįžti.

3. Vaikai su negalia registruojami iš karto, kai tik gimsta. Jie turi teisę į vardą, pavardę, teisę įgyti pilietybę. Kiekvienas vaikas su negalia turi teisę žinoti, kas yra jo tėvai, teisę į tėvų rūpestį.

19 • Savarankiškas gyvenimas ir integracija į bendruomenę

Žmonės su negalia turi teisę gyventi bendruomenėje ir dalyvauti bendruomenės veikloje:

- žmonės su negalia gali laisvai ir savarankiškai pasirinkti, kur jie nori gyventi ir su kuo; jie neprivalo gyventi konkrečioje gyvenamojoje aplinkoje;
- žmonės su negalia turėtų pasinaudoti įvairia pagalba tam, kad nebūtų atskirti nuo bendruomenės ir negyventų uždaro gyvenimo; pagalba gali būti įvairi: teikiama kito žmogaus arba specialios paslaugos.

20 • Asmens mobilumas

Žmonės su negalia turi teisę būti mobilūs – kai reikia, judėti, keliauti iš vienos vietos į kitą. Todėl pagalba žmonėms su negalia turi būti suteikta laiku ir už prieinamą kainą. Žmonėms su negalia turi būti prieinamos ir ne per brangios tos priemonės ar įrenginiai, kurie padeda judėti ir orientuotis aplinkoje. Žmonės su negalia ir su negalią turinčiais asmenimis dirbantys žmonės turi gauti informaciją apie žmonėms su negalia pritaikytas priemones, galinčias padidinti mobilumą.

21 • Saviraiškos laisvė, laisvė reikšti nuomonę, galimybė gauti informaciją

Žmonės su negalia gali naudotis saviraiškos laisve ir laisve reikšti savo nuomonę. Ieškoti, gauti ir skleisti informaciją jie gali taip pat kaip ir kiti žmonės ir pačių pasirinktomis priemonėmis (šios bendravimo priemonės apibrėžtos antrame Konvencijos straipsnyje). Taip pat pabrėžiama:

- žmonės su negalia turi gauti plačiai visuomenei skirtą informaciją laiku, be papildomo mokesčio ir prieinama forma (atsižvelgiant į konkrečią negalią);**
- privačios įmonės, teikiančios interneto ir kitas paslaugas visuomenei, jas turi teikti ir žmonėms su negalia; šios paslaugos turi būti prieinamos ir teikiamos tinkamais būdais; žmonės su negalia turi gauti informaciją, kokias paslaugas ir kokiais būdais jie gali užsisakyti;**

- gestų kalba, Brailio raštas ir kiti bendravimo būdai turi būti pripažįstami, suteikiamos sąlygos juos naudoti oficialiai;
- gestų kalbą irgi reikia pripažinti, skatinti jos vartojimą.

22 • Privataus gyvenimo neliečiamumas

1. Negali būti savavališkai ar neteisėtai kišamasi į žmonių su negalia privatų ar šeimos gyvenimą. Negali būti pažeista žmonių su negalia būsto neliečiamybė (negalima prievarta įeiti į jų namus). Susirašinėjimas ar kitokių formų bendravimas yra slaptas ir neliečiamas. Nuo kišimosi ar kėsینimosi į privatų gyvenimą žmonės su negalia kaip ir kitus žmones saugo įstatymai. Nesvarbu, kur žmogus gyvena (savo namuose ar specialioje įstaigoje), jis turi teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą. 2.

Duomenys, susiję su žmonėmis su negalia sveikata, gydymu ir reabilitacija, yra saugomi ir negali būti viešinami.

23 • Būsto ir šeimos neliečiamumas

1. Žmonės su negalia negali būti diskriminuojami dėl santuokos, šeimos, tėvystės, motinystės ar asmeninių santykių su kitu žmogumi:

- **suaugę ir brandūs gali susituokti, sukurti šeimą;**
- **žmonės su negalia turi teisę spręsti, kiek turės vaikų;**
- **jie turi gauti visą jiems reikalingą informaciją, susijusią su šeimos planavimu;**
- **žmonės su negalia turi teisę išsaugoti savo vaisingumą.**

2. žmonės su negalia turi teisę auginti, auklėti ir prižiūrėti vaikus, vykdyti savo įsipareigojimus, susijusius su globa, rūpyba ar įvaikinimu. Atlikdami šias pareigas žmonės su negalia gali prašyti pagalbos. Visada atsižvelgiama į vaiko interesus.

3. Vaikai su negalia negali būti nuslėpti, palikti ar laikomi uždaryti. Jie auginami, auklėjami ir prižiūrimi nepažeidžiant teisių ir laisvių. Vaikams su negalia ir jų šeimoms teikiama išsami informacija, specialios paslaugos ir parama.

4. Vaikas negali būti atskirtas nuo savo tėvų dėl to, kad yra su negalia, arba dėl to, kad su negalia yra jo tėvai. Atskyrimas galimas tik tada, kai gyventi su savo tėvais vaikui nesaugu, pavojinga.

5. Jei vaikas su negalia netenka tėvų, juo pasirūpinti turėtų artimiausi giminaičiai. Jei tai neįmanoma, vaiką gali auginti ir juo rūpintis tolimesni giminaičiai. Kai ir tai neįmanoma,

vaiką su negalia stengiamasi apgyvendinti jį priimančių žmonių šeimoje.

24 • Išsilavinimas

1. Žmonės su negalia turi teisę mokytis, tobulinti savo gebėjimus ir talentus. Dėl negalios žmonės negali būti šalinami iš mokyklų, universitetų ar kitų mokymo įstaigų. Vaikai su negalia turi teisę įgyti nemokamą privalomą pradinį arba vidurinį išsilavinimą. Mokymosi sąlygas būtina pritaikyti konkrečiam žmogui su negalia.

2. Šią Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria, kad žmonės su negalia turi teisę mokytis ir dalyvauti bendruomenės gyvenime. Todėl svarbu, kad žmonėms su negalia, su jais dirbantiems, gyvenantiems ar bendraujantiems žmonėms būtų suteiktos šios galimybės: •

mokytis Brailio ar kito specialaus rašto; tai svarbu ir neregiams bei silpnaregiams, ir su jais dirbantiems, bendraujantiems žmonėms; • mokytis gestų kalbos – svarbu ir kurtiesiems, ir su jais dirbantiems, bendraujantiems žmonėms; • mokytis kitų konkrečioms žmonėms su negalia patogių bendravimo būdų, pavyzdžiui: kaip bendrauti su kalbėti negalinčiu žmogumi, kaip jam perduoti informaciją, kaip paklausti, paaiškinti, padėti.

3. Žmonės su negalia – vaikai ir suaugusieji – turėtų mokytis ta kalba, kuria jiems patogiu. Mokymosi aplinka turi būti saugi, patogi.

4. Žmonės su negalia mokantys turi žinoti, kaip geriausia bendrauti su konkrečiais žmonėmis, pavyzdžiui, kurčiuosius mokantys turi mokėti gestų kalbą, neregius mokantys – Brailio abėcėlę ir panašiai. Mokytojams su negalia turi būti suteikta galimybė įsidarbinti ir dirbti pagal specialybę.

5. Žmonės su negalia gali įgyti aukštąjį išsilavinimą, profesiją ar mokytis būdami

suaugę. Prireikus jiems turi būti pritaikytos sąlygos.

25 • Sveikata

Žmonės su negalia turi būti gydomi, prižiūrimi ar slaugomi taip pat kokybiškai kaip ir kiti žmonės:

- **žmonės su negalia turi gauti tokias pačias nemokamas arba ne brangesnes gydymo ir sveikatos priežiūros paslaugas kaip ir kiti žmonės;**

- **žmonės su negalia turi gauti visą informaciją ir paslaugas, susijusias su jų seksualine sveikata, šeimos planavimu ir panašiai;**

- **žmonės su negalia turi būti gydomi taip, kad konkreti negalia (kiek tai įmanoma) būtų sumažinta arba ateityje nepasunkėtų;**

- **žmonės su negalia turi gydytis ir gauti sveikatos priežiūros paslaugas kuo arčiau savo namų;**
- **žmonės su negalia turi turėti galimybę apsidrausti gyvybę ar sveikatą, jei tai numatyta šalies įstatymuose.**

26 Gebėjimų ir funkcijų lavinimas ir reabilitacija
Žmonės su negalia turi būti savarankiški (kiek tai įmanoma), turėti galimybę ugdyti savo fizinius, protinius, socialinius ir profesinius gebėjimus.

Turi būti įvertintos kiekvieno stiprybės – tai, ką žmogus gali daryti geriausiai. Žmonės su negalia skatinami dalyvauti bendruomenės gyvenime: bendruose renginiuose, šventėse, paskaitose ir pan.

27 • Darbas ir užimtumas

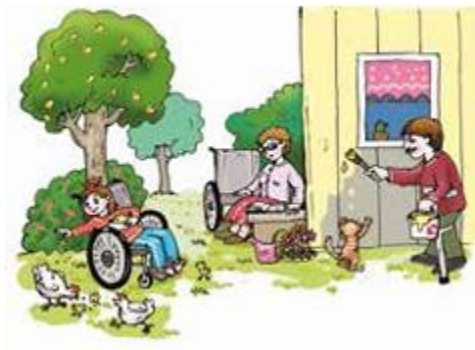
1. žmonės su negalia turi teisę laisvai pasirinkti darbą, kurį jie gali ir nori dirbti. Konvencijoje pabrėžiama:

- žmonės su negalia neturi būti diskriminuojami priimant juos į darbą;**
- žmonės su negalia gali kilti pareigose taip pat kaip ir kiti asmenys; teisė kilti pareigose negali būti atimta;**
- žmonės su negalia neturi būti diskriminuojami, kai reikia išsaugoti darbo vietą;**
- už darbą žmonėms su negalia mokama ne mažiau nei kitiems žmonėms, dirbantiems tokį patį darbą;**
- darbo sąlygos turi būti saugios ir nekenkti sveikatai; jos pagrįstai pritaikomos;**

- **dirbantys žmonės su negalia turi teisę dalyvauti papildomuose mokymuose ir toliau tobulinti darbinius gebėjimus;**
- **žmonės su negalia turi teisę gauti pagalbą, kai ieško darbo, kai nori išsaugoti savo darbo vietą, kai nori sugrįžti į savo darbo vietą;**
- **žmonės su negalia turi teisę pradėti ir vystyti savo verslą;**
- **žmonės su negalia turi teisę įsidarbinti ir dirbti valstybinėse arba privačiose įmonėse ir įstaigose;**
- **darbe žmonės su negalia turi būti apsaugoti nuo priekabiavimo;**
- **būtina atkreipti dėmesį į žmonių su negalia skundus dėl darbo, darbo sąlygų ar dėl priekabiavimo darbe.**

2. Dėl negalios žmonės negali būti laikomi vergijoje ar nelaisvėje. Žmonės su negalia kaip ir visi kiti asmenys yra saugomi nuo priverčiamojo ar privalomojo darbo.

28 • Pakankamas gyvenimo lygis ir socialinė apsauga

1. Žmonės su negalia ir jų šeimos nariai turi teisę į pakankamą gyvenimo lygį: turėti gyvenamąją vietą, pakankamai maisto, aprangą. Kiekviena valstybė rūpinasi, kad žmonių su negalia gyvenimo sąlygos nuolat gerėtų.

2. Žmonės su negalia turi teisę į socialinę apsaugą. Įgyvendinant šią teisę, žmonėms su negalia užtikrinama:

- galimybė įsigyti būstą dalyvaujant tam skirtose valstybės programose;**
- galimybė dalyvauti socialinės apsaugos ir skurdo mažinimo programose (ypač moterims ir mergaitėms);**

- galimybė kaip ir kitiems žmonėms gauti švarų vandenį ir kitas paslaugas, susijusias su konkrečiais poreikiais;
- skurde gyvenantiems ir jų šeimoms galimybė gauti finansinę valstybės paramą, reikalingą su negalia, mokymu ar laikina slauga susijusioms išlaidoms apmokėti;
- lygi galimybė gauti pensijų išmokas.

29 • Dalyvavimas politiniame ir visuomenės gyvenime

1. Žmonės su negalia kaip ir kiti asmenys turi teisę dalyvauti visuomenės ir politiniame gyvenime tiesiogiai (patys) arba per pasirinktus žmones (kai patys tiesiogiai negali). Žmonės su negalia turi teisę balsuoti arba būti išrinkti

kitiems nubalsavus. Balsavimo tvarka ir taisyklės turi būti lengvai suprantamos, o patalpos – prieinamos. Jei reikalinga, žmonėms su negalia turi būti sudarytos sąlygos naudotis pagalbinėmis ir naujausiomis technologijomis. Balsuodamas žmonės su negalia išreiškia savo pasirinkimą pats arba per pasirinktą žmogų.

2. žmonės su negalia turi teisę priklausyti nevyriausybinėms organizacijoms ar asociacijoms. Žmonės su negalia patys gali kurti organizacijas ir dalyvauti jų veikloje.

30 • Dalyvavimas kultūriniame gyvenime, rekreacija, laisvalaikis ir užsiėmimas sportu

1. Žmonės su negalia turi teisę dalyvauti kultūriniame gyvenime. Dėl to turi būti užtikrintos šios galimybės:

- naudotis kultūrine medžiaga; neturi būti kliūčių šią medžiagą gauti;
- prieinamais būdais žiūrėti televizijos programas, filmus, teatro spektaklius ir dalyvauti kitokioje kultūrinėje veikloje;
- dalyvauti kultūriniuose renginiuose, gauti kultūros paslaugas, pavyzdžiui: teatrų, muziejų, kino, bibliotekų ir turizmo paslaugas;

jei įmanoma ir kiek įmanoma, lankyti kultūros paminklus ir pamatyti kitas kultūros vertybes.

2. Žmonės su negalia turi turėti galimybę lavinti ir panaudoti savo kūrybines, menines ir protines galias. Tai svarbu ir patiems žmonėms su negalia, ir visuomenei.

3. Žmonės su negalia turi teisę į konkretų kultūrinį tapatumą, įskaitant gestų kalbą ir kurčiųjų kultūrą.

4. Kad žmonės su negalia kaip ir kiti asmenys galėtų dalyvauti rekreacinėje, laisvalaikio ir sporto veikloje, imamasi šių priemonių:

- žmonės su negalia skatinami sportuoti;

- užtikrinama galimybė organizuoti ir plėtoti žmonėms su negalia skirtą sporto ir rekreacinę veiklą bei galimybė joje dalyvauti;
- užtikrinama galimybė patekti į sporto, rekreacijos ir turizmo objektus;
- vaikus su negalia reikia skatinti sportuoti ir dalyvauti rekreacijos bei laisvalaikio veikloje ten, kur mokosi.

31 • Duomenų rinkimas

Šią Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria, kad reikia rinkti ir apibendrinti statistinius duomenis, susijusius su žmonėmis su negalia. Šie duomenys renkami tam, kad būtų žinoma, kaip užtikrinamos Konvencijoje apibrėžtos žmonių su negalia teisės. Užtikrinamas privataus žmonių su negalia gyvenimo neliečiamumas ir duomenų apsauga. Surinkti ir apibendrinti duomenys atsakingai saugomi. Kai reikia, šie duomenys turi būti prieinami žmonėms su negalia ar kitiems žmonėms.

32 • 33 • Konvencijos įgyvendinimas Konvenciją pasirašiusios valstybės sutaria, kad

bendradarbiavimas, dalijimasis informacija ir žiniomis užtikrins Žmonių su negalia teisių konvencijos įgyvendinimą kiekvienoje šią Konvenciją pasirašiusioje šalyje. Kiekvienoje Konvenciją pasirašiusioje valstybėje tikrinama, ar Konvencija yra įgyvendinama tinkamai.

34 • 35 • 36 • 37 • 38 • 39 • Žmonių su negalia teisių komitetas, jo funkcijos ir bendradarbiavimas

Įsteigiamas Žmonių su negalia teisių komitetas (toliau – Komitetas). Jį sudaro 12–18 narių, kuriuos slaptu balsavimu renka Konvenciją pasirašiusios valstybės. Kandidatus į komitetą siūlo kiekviena šalis. Komiteto nariai renkami ketveriems metams. Komitetas rūpinasi Konvencijos įgyvendinimo reikalais. Kiekviena Konvenciją pasirašiusi valstybė Komitetui

nuolat pateikia ataskaitas, kaip laikomasi Konvencijos reikalavimų, kokių konkrečių priemonių imtasi, kad Konvencija būtų geriau įgyvendinama. Komitetas svarsto ataskaitas, pateikia siūlymus ir rekomendacijas. Kiekvienos valstybės ataskaitos skelbiamos viešai. Galima susipažinti ir su Komiteto siūlymais, rekomendacijomis. Kas dveji metai Komitetas parengia ataskaitą apie savo veiklą.

40 • Valstybių, šios Konvencijos šalių, konferencija*

Visos Konvenciją pasirašiusios valstybės reguliariai renkasi į konferenciją. Konferencijoje aptariami svarbiausi klausimai, susiję su Konvencijos įgyvendinimu. Konferenciją sušaukia Jungtinių Tautų

Generalinis Sekretorius arba ji organizuojama Konvenciją pasirašiusių šalių sutarimu.

41 • Depozitaras (sergėtojas) Šios Konvencijos depozitaras (sergėtojas) yra Jungtinių Tautų Generalinis Sekretorius.

42 • 43 • 45 • Konvencijos pasirašymas ir įsigaliojimas Šią Konvenciją gali pasirašyti visos valstybės. Konvenciją pasirašyti galima nuo 2007 m. kovo 30 d. Niujorke, Jungtinių Tautų būstinėje. Konvenciją pasirašiusios valstybės turi ją ratifikuoti. Regioninės integracijos organizacijos Konvenciją turi oficialiai patvirtinti. Konvencija įsigalioja trisdešimtą dieną po jos patvirtinimo. Prie šios Konvencijos gali prisijungti bet kuri Konvencijos dar nepasirašiusi valstybė.**

44 • Regioninės integracijos organizacijos Regioninės integracijos organizacija – tai konkretaus regiono (konkrečios srities) kelių nepriklausomų valstybių įkurta organizacija. Organizacija tvarko visus su žmonių su negalia teisių konvencija susijusius klausimus. Jei

konferencijoje reikia balsuoti, viena tokia organizacija turi tiek balsų, kiek valstybių ją sudaro.

46 • Išlygos Šią Konvenciją įgyvendinant negali būti daromos jokios išlygos. Jei tokios išlygos yra padarytos, jos gali būti atšauktos bet kuriuo metu.

47 • Pakeitimai Bet kuri Konvenciją pasirašiusi valstybė gali siūlyti Konvencijos pakeitimus. Siūlymai teikiami Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui. Generalinis Sekretorius konkrečios valstybės siūlymus pateikia kitoms Konvenciją pasirašiusioms valstybėms. Jei trečdalis Konvenciją pasirašiusiųjų sutinka, kad siūlymai reikšmingi, sušaukiama konferencija. Siūlymai keisti Konvenciją yra svarstomi konferencijoje – priimami arba atmetami. Jei konferencijoje nutariama priimti pakeitimus, jie įsigalioja visose Konvenciją pasirašiusiose valstybėse.

48 • Denonsavimas (sutarties nutraukimas) Valstybė, šios Konvencijos šalis, Konvenciją gali denonsuoti (nutraukti susitarimą). Apie sutarties nutraukimą valstybė turi raštu

pranešti Jungtinių Tautų Generaliniam Sekretoriui. Sutarties nutraukimas įsigalioja po vienerių metų.

49 • Konvencijos prieinamumas Šios Konvencijos tekstas turi būti prieinamų formų – visiems aiškus ir suprantamas.

50 • Autentiški (originalūs, iš kitos kalbos neversti) tekstai Šios Konvencijos tekstai anglų, arabų, ispanų, kinų, prancūzų ir rusų kalbomis yra autentiški.

Konvencija lengvai suprantama kalba perengta Utenos socialinės globos namų vyriausios socialinės darbuotojos Ingridos Bernatavičienės, remiantis Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Socialinės ir darbo ministerijos viešai skelbiama informacija

2026-06-30